

23 ting om opphavsrett

DEL 4

- Rettighetsklareringer

Struktur

- DEL 1 - Generell innføring i opphavsretten
- DEL 2 - Hva er digital formidling
  - Grensedragning privat/offentlig bruk
- DEL 3 - Typetilfeller fra biblioteksektoren
  - Aktuelle fribrukshjemler
- DEL 4 - Rettighetsklarering**

Det som gjenstår...

- Materiale beskyttet av opphavsretten; bruk under enerettene; ingen unntak kommer til anvendelse
- Krever normalt klarering av rettighetene.

Former for rettighetsklarering

- Avtalelisens
- Tvangslisens
- Samtykke, direkte eller indirekte fra opphaver.

Former for rettighetsklarering

- **Avtalelisens**

Bruk tillatt etter avtale med godkjent representativ organisasjon.

- **Tvangslisens**

Bruk tillatt mot vederlag etter lovhjemmel.

- **Samtykke, direkte eller indirekte fra rettighetshaver.**

Bruk tillatt etter uttrykkelig eller implisitt samtykke fra opphaver eller noen som har lov- eller hjemmelsgrunnlag til å representere denne.

Former for rettighetsklarering

- Avtalelisens

Bruk tillatt etter avtale med godkjent representativ organisasjon.

- ~~• Tvangslisens~~

~~Bruk tillatt mot betaling etter lovhjemmel.~~

- Samtykke, direkte eller indirekte fra rettighetshaver.

Bruk tillatt etter uttrykkelig eller implisitt samtykke fra rettighetshaver eller noen som har lov- eller hjemmelsgrunnlag til å representere denne.

Avtalelisens

- Bruk tillatt etter avtale med godkjent representativ organisasjon.

Kilde: [Hege Lunde/Kopinor](#)

Avtalelisens

- Relevant hjemmel for ABM-sektoren i åvl. § 50:
"Arkiv, bibliotek og museer kan fremstille eksemplar av utgitte verk i samlingene og gjøre slike verk tilgjengelig for allmennheten når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt. Tilsvarende gjelder for offentliggjort kunstverk og offentliggjort fotografisk verk."
- Generell avtalelisenshjemmel i § 63.

Avtalelisens

- **Åvl. § 50:**
  - Gjelder ABM-institusjoner.
  - Kan fremstille eksemplar og gjøre disse tilgjengelig for allmenheten.
  - Gjelder utgitte verk i samlingene, samt offentliggjorte kunstverk, fotografiske verk og fotografiske bilder.
- **Generell avtalelisenshjemmel i § 63.**
Reservasjonsrett.
- **Generelt**
De kollektive rettighetshaverorganisasjonene kan kun klarere innenfor de godkjenningene de er gitt fra KUD.

Avtalelisensorganisasjoner

Kopinor

- Trykte verk

TONO

- Musikkverk

BONO

- Billedkunst og fotografi

Norwaco

- Film og kringkasting

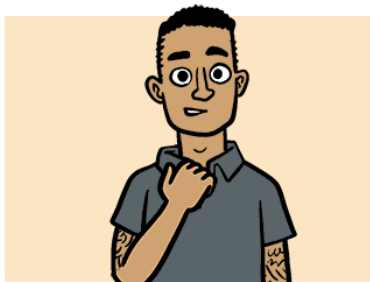

Rettighetsklarering ved samtykke

ALTERNATIVES TO HANDSHAKES, HUGS, HIGH FIVES AND HONGI

THE WAVE

THE HAND ON HEART

NAMASTE

NZSL: HOW ARE YOU?

THE 'HI-BROWS'

THE 'ALL GOOD' NOD

THE 'EAST COAST WAVE'

THE 'WHAT A WORLD EH?'

Rettighetsklarering ved samtykke

- Identifisere:
- Hva som må klareres
- Fra hvem det må klareres
- Hvordan skal det klareres

Kilde: [KC Flynn/Lancaster University CC BY-NC-SA 2.0](#)

Rettighetsklarering ved samtykke

- Rettigheter i opphavsrettslig materiale

- Opphavsrett

- Naborettigheter:

Utøvende kunstnere, produsenters enerett, kringkastingsforetaks rettigheter, fotografiske bilder, databaser.

- Investeringsvern, markedsføringsloven
Satsbeskyttelse.

Rettighetsklarering ved samtykke

- Praktiske konsekvenser:
- Kan være flere rettighetshavere i et åndsverk, viktig å kartlegge.
- Kan ofte henvende seg til en enkelt motpart, men krever lov- eller avtalegrunnlag.

Ulike bestemmelser om samtykke

- Samtykke etter verkstype
- Samtykke fra andre enn opphaver
- Krav på rimelig vederlag
- Presumpsjonsregler
- Former for samtykke

Kilde: [Jean Froissart/Europeana](#)

Alminnelige bestemmelser om overdragelse

- Opphaveren kan helt eller delvis overdra rettighetene til et åndsverk, med unntak av de ideelle rettigheten i åvl. § 5, jf. åvl. § 67 (1)
- Overdragelse av eksemplar innebærer ikke overdragelse av opphavsrett, jf. åvl. § 67 (3).

Samtykke etter verkstype

- Verkstyper i åndsverkloven:

- Bearbeidelse

Et eksisterende verk bearbeides eller overføres til en annen litterær eller kunstnerisk form slik at både opprinnelige verkshøyden og egen verkshøyde består.

- Samleverk

Flere åndsverk eller deler av verk settes sammen på en slik måte at samlingen har verkshøyde.

- Fellesverk

Verk skapt av flere uten at den enkeltes bidrag kan skilles ut som selvstendige verk.

Samtykke etter verkstype

- Verkstyper i åndsverkloven:

- Bearbeidelse

- Samleverk

Krever samtykke både fra skaperen/skaperne av de opprinnelige verkene og den som skaper bearbeidelsen/samleverket.

- Fellesverk

Verkets første offentliggjøring samt offentliggjøring av verket på annen måte eller i en annen form krever samtykke fra alle opphaverne. Ny offentliggjøring på samme måte kan hver av opphaverne gi samtykke til.

Samtykke fra andre enn opphaver

- Generelt forbud mot videreoverdragelse av opphavsrettigheter, jf. åvl. § 68 (2).

Med mindre de inngår i en foretning eller foretningsavdeling og overdras sammen med denne.

- Anses å gjelde både hjemmel til å råde over verket og tilfeller av enkeltbruk.
- Kan fravikes ved avtale.

- Altså: Krever avtale- eller lovgrunnlag for at en mellommann kan videreklarere.

Presumpsjonsregler

- Arbeids- og oppdragsforhold:
  - Presumpsjon i arbeidsforhold om rettighetsovergang nødvendig for at arbeidsforholdet skal nå sitt formål.
  - Ingen slik presumpsjon i selvstendige oppdragsforhold.
  - Presumpsjonsprinsipp for avtaletolkning. Spørsmålet kan avtalereguleres av partene.

Presumpsjonsregler

- Presumpsjonsregler for fremførings- og overføringsavtaler, jf. åvl. § 73

Presumpsjon mot at avtale om fremføring eller overføring innebærer eksklusivitet.

- Presumpsjonsregler for filmavtaler, jf. åvl. § 72

Presumpsjon om at rett til å innspille filmverk også gjelder rett til eksemplarfremstilling, tilgjengeliggjøring til allmenheten, samt teksting og dubbing.

Krav på rimelig vederlag

- Krav på rimelig vederlag når skaperen av et åndsverk utenfor forbrukerforhold helt eller delvis overdrar retten til å råde over det, jf. åvl. § 69.
- Gjelder skaperen av åndsverket mot den denne inngår avtale om overdragelse med ikke senere ledd.

Krav på rimelig vederlag

- **Rimelighetsvurdering:**

Forholdene på avtaletidspunktet legges til grunn, herunder hvilke rettigheter som overdras, hva som er vanlig på området og de konkrete forhold som gjør seg gjeldende, herunder partenes forhandlingsstyrke og formålet med den avtalte bruk samt den sannsynlige verdi av overdragelsen for bruk i ervervsvirksomhet.

- Ufravikelig, men ikke til hinder for gratisklarering, f.eks. Creative Commons.

Uttrykkelig og implisitt samtykke

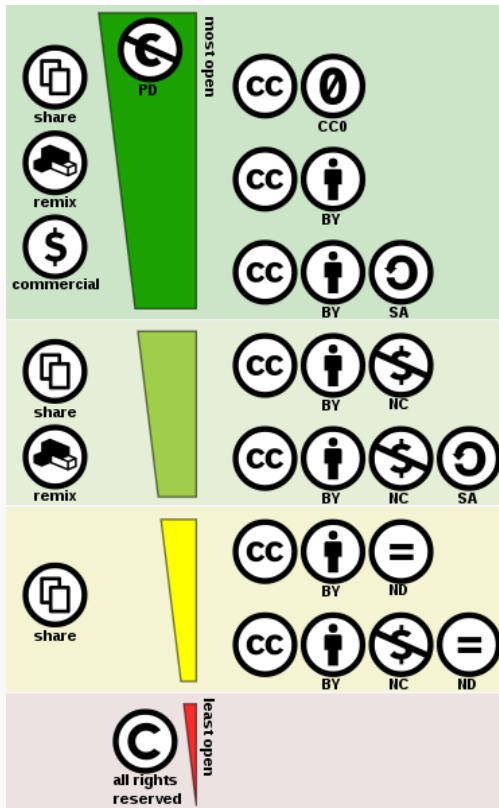
- Samtykke kan i tillegg til uttrykkelig være stilltiende eller implisitt.
- Utleggelse på internett må f.eks. anses som et stilltiende samtykke til en viss grad av ikke-kommersiell bruk, om ikke enhver bruk.
- Rekkevidden av et slikt samtykke må vurderes i tråd med allminnelige avtalerettslige og tingrettslige prinsipper etter en konkret vurdering, jf. Rognstad (2019) s. 474-475

Tolkning av samtykke (spesialitetsprinsippet)

- "Ved overdragelse av opphavsrett skal opphaveren ikke anses for å ha overdratt en mer omfattende rett enn det avtalen klart gir uttrykk for.", jf. åvl. § 6
- Avtaler om overdragelse av opphavsrett gjelder kun det som fremgår av avtalen.
- Uklarheter tolkes innskrenkende i skaperens favør.

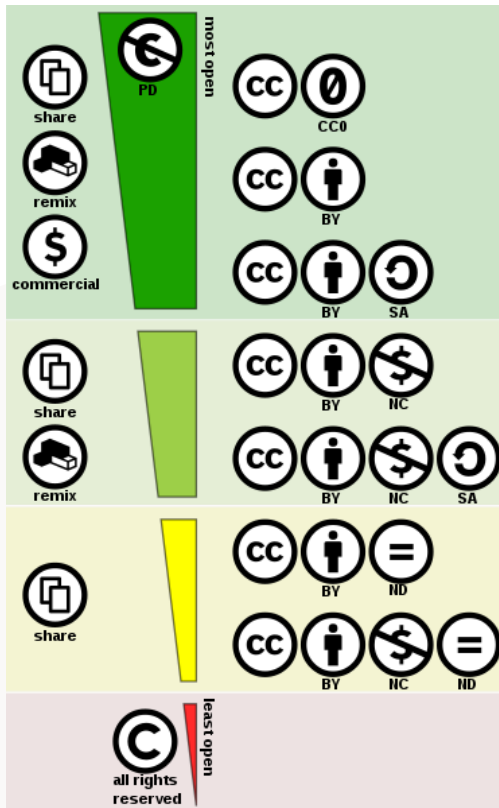
Fribrukslisenser (Creative Commons)

- Materiale delt på lisens som allerede tillater viderebruk.
- Lisensen setter grenser for bruken, og pålegger navngivelse av opphaver.

Kilde: [Shaddim/Creative Commons/Wikimedia CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Fribrukslisenser (Creative Commons)

- CC: Creative Commons
- BY: Navn og kildeangivelse
- NC: ikke-kommersiell bruk
- ND: ingen bearbeidelser.
- CCo: "No rights reserved"
- Må i tillegg lenke til lisensen

Kilde: [Shaddim/Creative Commons/Wikimedia CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Sentrale punkter for klarering

- Identifisere: hva
Hva skal klareres, materiale, verkstype
- Identifisere: hvem
Skaper/skaperne, mellommenn,
videreklareringsforbud, presumpsjonsregler
- Identifisere: hvordan
Samtykkeform, type bruk (spesialitetsprinsippet),
krav på rimelig vederlag

Takk for oss!

- Spørsmål og andre henvendelser kan sendes til juss@nb.no

Kilde: [Gorm K. Gaare/Nasjonbiblioteket](#)